

Jaarverslag Stichting Brabantse Bronnen 2011

Algemeen

De Stichting Brabantse Bronnen is notarieel opgericht op 22 januari 2009 en gevestigd te Boxtel. De stichting heeft ten doel het bevorderen van de kennis van de cultuurgeschiedenis van Brabant en het versterken van de culturele identiteit van (Noord-)Brabant en zijn regio's. De stichting tracht haar doel onder meer te bereiken door de digitale ontsluiting van Brabants bronnenmateriaal in samenwerking met relevante partners, en door het uitvoeren en doen uitvoeren van educatieve projecten en voorlichting. Het bestuur bestond in 2011 uit prof. dr. A.J.A. Bijsterveld (voorzitter), de heer G. van den Oetelaar (penningmeester), drs. J. Reijrink, drs. V. Roelvink (secretaris), dr. J.G.M. Sanders (lid) en mr. R. Severijns (lid). Het bestuur vergaderde in het verslagjaar vier keer. Het inhoudelijk toezicht op de digitale bronnenuitgave is toevertrouwd aan de begeleidingscommissie, bestaande uit prof. dr. A.J.A. Bijsterveld (voorzitter), dr. E.C. Dijkhof (Huygens ING), mw. dr. G.F. van der Ree-Scholten en dr. J.G.M. Sanders. De commissie kwam in 2011 tweemaal bijeen.

Subsidies

In het verslagjaar werden subsidies en ondersteuning ontvangen van de Provincie Noord-Brabant te 's-Hertogenbosch, Streekraad Het Groene Woud en De Meierij (Leader) te Liempde, het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis te Den Haag, Brabants Historisch Informatie Centrum te 's-Hertogenbosch, het Streekarchief Land van Heusden en Altena te Heusden en de Stichting Cubiss te Tilburg.

Personeel

In 2011 was mw. dr. G.A.M. Van Synghel werkzaam voor de Stichting Brabantse Bronnen op basis van detachering door het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (KNAW). Mw. Van Synghel voert zelfstandig onderzoek uit met het oog op het uitgeven van een corpus van circa 750 middeleeuwse oorkonden, die zich bevinden in 21 binnenlandse en 30 buitenlandse archieven. Doel is een volledige transcriptie, diplomatische analyse en beschrijving, en publicatie van de teksten op de website www.donb.nl. Daarnaast is zij projectmanager van de Stichting en geeft zij zowel inhoudelijk als procesmatig leiding, zorgt voor additionele financiering, formuleert projecten voor verschillende doelgroepen en geeft leiding aan projectteams die de educatieve programma's uitwerken.

Werkzaamheden

1. Digitale ontsluiting

In 2011 heeft Geertrui Van Synghel 88 oorkonden bewerkt en na bespreking in twee bijeenkomsten met de begeleidingscommissie op de website van het *DONB* gepubliceerd. Ook de indices van persoons- en plaatsnamen van deze oorkonden zijn per oorkonde toegevoegd. In totaal bevat de database van het *DONB* nu 166 Noord-Brabantse oorkonden.

Oorkonde ad datum 29 april 1265, opgemaakt in de vorm van een chirograaf (twee exemplaren). De bovenstaande foto is de originele oorkonde die bewaard wordt in Dülmen, Herzog von Croy'sches Archiv, Archiv Herzögliches Haus, Erb- und Familienprozesse, Charters Horn M III 1. Het andere exemplaar berust te Utrecht. Voor de editie in 2011, zie www.donb.nl/database/weergave/oorkonde/1265,04.29uitgaveDONB2011.

Geertrui Van Synghel verrichtte in 2011 tevens werkzaamheden in het kader van de digitale ontsluiting van de database van het *DONB* via de website Thuis in Brabant. Eind van het verslagjaar zijn de gepubliceerde 166 oorkonden aangeleverd voor integratie in Thuis in Brabant. Door technische problemen bij Thuis in Brabant zal de ontsluiting pas begin 2012 beschikbaar zijn voor onderzoekers.

2. Educatieve programma's/Valorisatie

1. Webquest 'Via een oude oorkonde naar Hollywood'

In samenwerking met Cubiss (Tilburg) is een educatief project voor het Voortgezet Onderwijs ontwikkeld. Dit project is een webquest over oorkonden, getiteld 'Via een oude oorkonde naar Hollywood'. De webquest, gemaakt door mw. Van Synghel en dr. Gerard Sonnemans, is een digitale, educatieve speurtocht voor leerlingen. Aan de hand van middeleeuwse oorkonden uit het Groene Woud en andere delen van Noord-Brabant bedenken de leerlingen een filmscript voor een beroemde regisseur. Doel van de 'webquest oorkonden' is het krijgen van inzicht in het belang van oorkonden voor de middeleeuwse samenleving en de kennis van de geschiedenis, de verschriftelijking van de middeleeuwse samenleving, het belang van het schriftelijk vastleggen en archiveren van zakelijke en andere afspraken, vaardigheid verwerven in het kritisch omgaan met historische en moderne bronnen, en het bevorderen van mediawijsheid bij het gebruik van historische en moderne bronnen. De doelgroep is klas 1 en 2 van de onderbouw van het Voortgezet Onderwijs voor het schooltype VMBO-T, HAVO, VWO en kan worden ingezet bij de vakgebieden Geschiedenis, Nederlands en Drama. De webquest is in 2011 gepubliceerd op de website van het *Digitaal Oorkondenboek van Noord-Brabant*, zie www.donb.nl/webquest. Het animatiefilmpje in de webquest is vervaardigd door Bennie Vialle. Educatieve adviezen zijn verstrekt door Bram Peeters, docent geschiedenis en levensbeschouwing bij het Voortgezet Onderwijs, Albert van der Kaap, leerplanontwikkelaar geschiedenis (www.histoforum.digischool.nl), en José Peijen, adviseur educatie Cubiss. Voor de lay-out zorgde Ingrid de Jong (Cubiss), de webontwikkeling lag in handen van Diebert van Rhijn (Huygens ING) en Martijn Bruinsma (Cubiss).

The screenshot shows a Firefox browser window with the address bar displaying www.donb.nl/webquest/1233.html. The page content includes a navigation link '< terug naar de lijst met oorkonden', a title 'Gevaarlijke everzwijnenjacht (waarschijnlijk kort voor 1233)', and three sections: 'Samenvatting', 'Achtergrondinformatie', and 'Tips voor een script'. The 'Samenvatting' section describes a hunt by Albert van Dinther and Hendrik van Cuijk. The 'Achtergrondinformatie' section discusses the historical context of the hunt. The 'Tips voor een script' section provides advice for creating a film script. There are two illustrations: one of a forest scene and one of a hunt scene. A video player is embedded at the bottom of the page, showing a hunt scene.

Oorkonde uit de webquest over een gevaarlijke everzwijnenjacht in het jaar 1233, zie van <http://www.donb.nl/webquest/1233.html>.

Ten behoeve van deze webquest is door mw. Van Synghel en Gerard Sonnemans ook een ondersteunende site gemaakt, met informatie over het ontstaan (wat, wanneer, waar en door wie), de taal, de schrijfstof, de echtheid en de bewaarplaats van oorkonden, zie <http://www.donb.n/educatie/webquest>.

Voorbeeld van de ondersteunende site, zie <http://www.donb.nl/educatie/webquest/waarbewaard.htm>.

2. Lezingencyclus 'Oorkonden in het middeleeuwse Brabant'

In 2011 ontwikkelde Geertrui Van Synghel samen met dr. H. van Engen een lezingencyclus over oorkonden. Er zijn vier lezingen gehouden in het gebouw van Erfgoed Brabant te 's-Hertogenbosch, met volgende sprekers:

- dr. Geertrui Van Synghel (*DONB*, Huygens ING), 'Middeleeuwse stadsschrijvers in Brabant; van Den Bosch naar Grave en weer terug' (27 oktober 2011)
- drs. J. Smit (Nationaal Archief Den Haag), 'In dienst van de (pale)graaf. Over middeleeuwse klerken en automatische schrijveridentificatie' (10 november 2011)
- prof. dr. J. Burgers (Universiteit van Amsterdam/Huygens ING), 'Valsheid in geschrifte. Oorkondenvervalsing in de Middeleeuwen' (24 november 2011)
- dr. G. Venner (Regionaal Historisch Centrum Limburg), 'Het middeleeuwse zegel: bewijsmiddel en kunstvoorwerp' (8 december 2011).

De lezingen zullen gebundeld worden en gepubliceerd, aangevuld met de onderzoeksresultaten van de werkgroep van de Digitale charterbank (SALHA).

Nauw aansluitend bij de educatieve activiteiten van de Stichting Brabantse Bronnen heeft het Streekarchief Land van Heusden en Altena (SALHA) de oorkonden centraal gesteld door middel van een expositie, een cursus en de aanzetten voor een online charterbank, zie <http://www.salha.nl/?pid=68>.

3. Cursus 'Oorkonden als bron voor de regionale geschiedbeoefening'

Deze cursus, bestaande uit 8 bijeenkomsten, werd verzorgd door dr. H. van Engen, hoofd van het SALHA. Uiteenlopende aspecten van de oorkondenleer kwamen aan de orde, zoals het schrift, rechtshandelingen, de overlevering van oorkonden, de totstandkoming, de schrijfstof, zegels en uitgaven. Het lesmateriaal zal in 2012 omgewerkt worden tot een publicatie over de Noord-Brabantse oorkonden.

4. Digitale charterbank door het Streekarchief Land van Heusden en Altena

In 2011 is een werkgroep opgericht voor het transcriberen van oorkonden uit het Streekarchief Land van Heusden en Altena ten behoeve van een digitale charterbank. De eerste oorkonden worden in 2012 op de website van het SALHA gepubliceerd.

5. Publieksdag 'Van schaaap tot oorkonde'

De Stichting Brabantse Bronnen organiseerde op zaterdag 1 oktober 2011 in het Brabants Historisch Informatie Centrum 'De Citadel' te 's-Hertogenbosch de publieksdag 'Van schaaap tot oorkonde'. Deze zeer druk bezochte publieksdag werd georganiseerd in samenwerking met de Stichting Kartuizerklooster Sinte Sophia van

Constantinopel en het Brabants Historisch Informatie Centrum te 's-Hertogenbosch. De praktische organisatie lag in handen van Wolfaert. Uitgevers en Projecten.

Onder het toezien van de Kudde Kempische heideschape kon het publiek deelnemen aan een uiterst gevarieerd programma:

- Lezing door Lukas Stofferis: 'Materialen en technieken van middeleeuwse boekverluchters'
- Restauratie van lakzegels door Marcel van der Wouw (Restauratieatelier De Tiendschuur Tilburg)
- Lezing door dr. Martin de Bruijn: 'In orkenscap derre waerheit...' De middeleeuwse registratie van onroerend goed'
- Lezing door dr. Martin de Bruijn: 'Is het een punt of is het een poep?'. Doelezing over het transcriberen van oorkonden
- Start van de Paleografiewedstrijd *DONB* 2011 door dr. Geertrui Van Synghel (Digitaal Oorkondenboek van Noord-Brabant/Huygens ING)
- Demonstratie perkament maken door Dick Timmerman
- Voorlezen van ridderverhalen door Gerard Sonnemans
- Educatieve les 'Wie schrijft, die blijft!' door Ivonne Lipsch, met een verhaal van Gerard Sonnemans
- Workshop Miniaturen schilderen door Lukas Stofferis
- Demonstratie kalligrafieren door Anke Wuite
- Lezing door dr. Charlotte Broer: 'Chronologie of tijdrekenkunde: geschiedenis van onze kalender'
- Lezing door dr. Jan Sanders: 'Laat de oorkonden opnemen in de archieven van het huis.' Bewaring en ontsluiting van het archief van Domus Sophiae.

Van de workshop Perkament maken door Dick Timmerman is een filmpje gemaakt, zie <http://www.youtube.com/watch?v=IRVIXH7v4hw>.

Aandacht in de media

Ten behoeve van de Publieksdag 'Van schaaap tot oorkonde', de lezingencyclus en het educatief programma van het SALHA zijn persberichten geschreven, posters en flyers verspreid en is een artikel verschenen in *In Brabant*.

Publicaties/rapporten 2011

Geertrui Van Synghel, <http://www.donb.nl/nieuws/nieuwe-oorkonden>.

Geertrui Van Synghel, <http://www.donb.nl/nieuws/nieuwe-oorkonden-december-2011>.

Geertrui Van Synghel en Gerard Sonnemans, Webquest 'Via een oude oorkonde naar Hollywood', zie www.donb.nl/webquest.

Geertrui Van Synghel en Gerard Sonnemans, Ondersteunende educatieve site 'Over oorkonden', zie <http://www.donb.nl/educatie/webquest>.

Geertrui Van Synghel, 'Digitaal Oorkondenboek van Noord-Brabant', *In Brabant*, (februari 2011) 8-9.

Ivonne Lipsch, 'Wie schrijft, die blijft!', *In Brabant* (februari 2011) 64-66.

Geertrui Van Synghel, 'Vertaling van de muntvermeldingen in de oorkonden van het Oorkondenboek van Noord-Brabant' ten behoeve van dr. A. Huijbers, Universiteit van Amsterdam, Amsterdams Archeologisch Centrum, in het kader van het NWO-project Town and Countryside.

V. Roelvink, 'Van schaaap tot oorkonde: een bijzondere publieksdag', *In Brabant* (augustus 2011) 8-9.

Geertrui Van Synghel, Beoordeling van de aanvraag door dr. E. de Paermentier (Universiteit Gent) van een postdoctoraal mandaat bij het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (België).

Geertrui Van Synghel, Beoordeling van het manuscript 'De Maastrichtse schepenoorkonden uit de dertiende eeuw, met uitvoerige samenvattingen in het Nederlands en een rechtshistorische inleiding' van prof. mr. P.L. Nève, alsmede editietechnische adviezen ten behoeve de Commissie Bronpublicaties van het Limburgs Geschiedkundig en Oudheidkundig Genootschap te Maastricht.

Geertrui Van Synghel, Beoordeling als copromotor van de opzet van het dissertatieonderzoek van drs. S. van Wetten, Tilburg University. Promotor: prof. dr. A.-J. Bijsterveld.

Verwerkte archieffondsen

Nederland

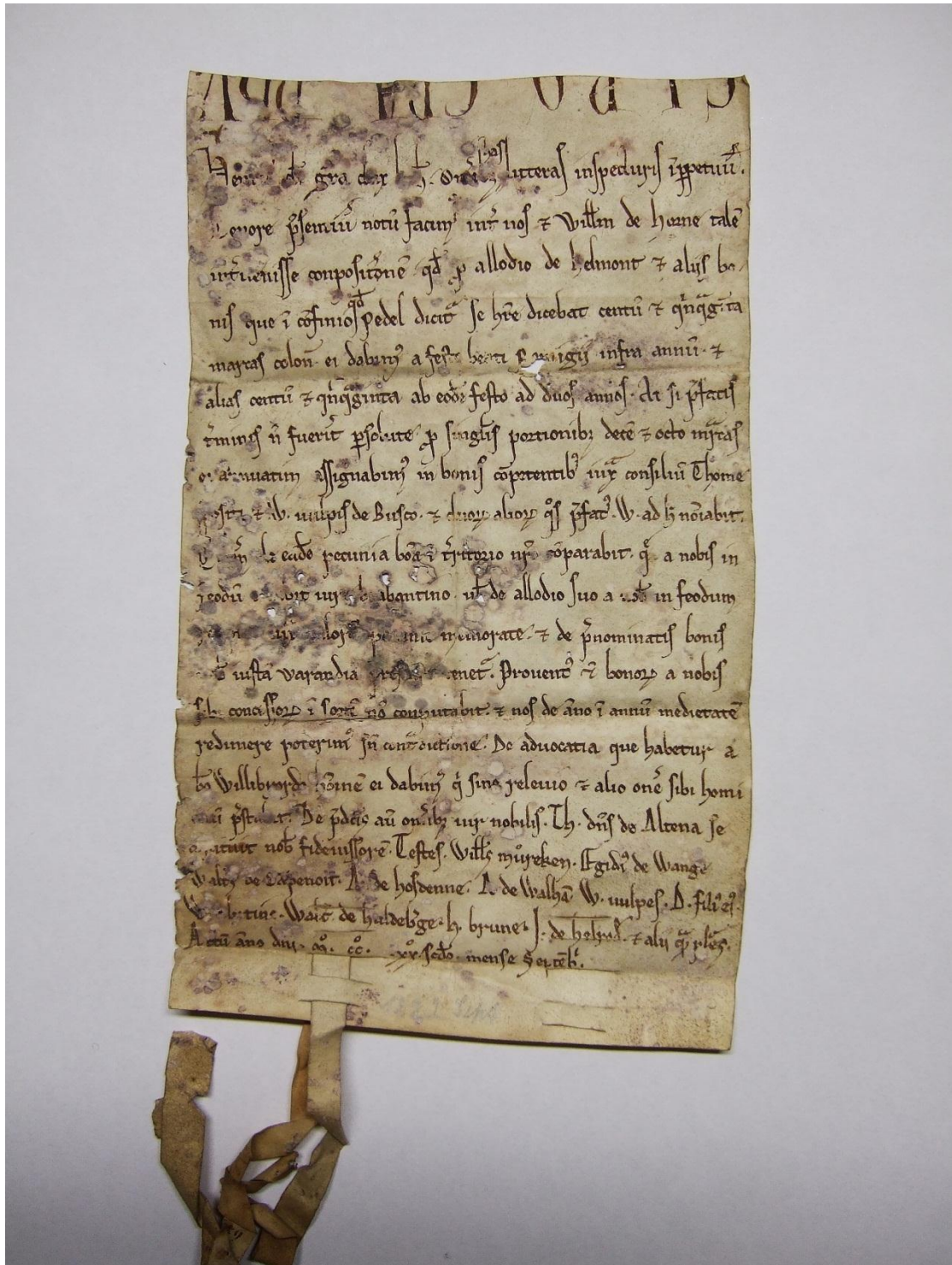
- Den Haag, NA, archief graven van Holland
- Grave, Verzorgingshuis Maaszicht, archief Sint-Catharinagasthuis Grave
- Grave, BHIC, toegangsnr. 7156, archief stadsbestuur Grave
- Grave, BHIC, toegangsnr. 1723, Collectie Coebergh
- Grave, BHIC, toegangsnr. 7071, Collectie Walter
- Grave, BHIC, toegangsnr. 7050, archief dekenaat Cuijk
- Maastricht, Regionaal Historisch Centrum Limburg, toegangsnr. 14.D035, archief klooster Sint-Elisabethsdal te Nunhem
- Maastricht, Regionaal Historisch Centrum Limburg, toegangsnr. 16.1109, archief familie Van Scherpenzeel Heusch
- Maastricht, Regionaal Historisch Centrum Limburg, toegangsnr. 01.187A, archief Vrije Rijksheerlijkheid Thorn
- Tilburg, Regionaal Archief Tilburg, toegangsnr. 2600, archief stadsbestuur Geertruidenberg, 1355-1810
- Utrecht, Rijksmuseum Het Catharijneconvent, BMH Warm h92H1
- Utrecht, Het Utrechts Archief, toegangsnr. 223, archief kapittel van Oudmunster
- Utrecht, Het Utrechts Archief, toegangsnr. 60-1, archief van het Rijksarchief in de provincie Utrecht 1826-1963, gedeponereerd archief van de Commissie van toezicht en advies voor het Oorkondenboek van het Sticht Utrecht

België

- Antwerpen, RA, archief Sint-Michielsabdij Antwerpen
- Brussel, ARA, archief familie de Merode-Westerloo
- Brussel, ARA, archief Rekenkamer van Brabant
- Brussel, ARA, Oorkonden van Brabant
- Leuven, Rijksarchief, kerkelijke archieven van Brabant

Duitsland

- Dülmen, Herzog von Croy'sches Archiv, Archiv Herzögliches Haus, Erb- und Familienprozesse, Charters Horn

Oorkonde uit 1222, bewaard te Dülmen, Herzog von Croy'sches Archiv, zie Van Synghel,
<http://www.donb.nl/database/weergave/oorkonde/12220930na12220900uitgaveDONB2011>.

Samenwerking

In 2011 is samengewerkt met de Leerstoel Cultuur in Brabant van Tilburg University, het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis te Den Haag, Brabants Historisch Informatie Centrum te 's-Hertogenbosch, Erfgoed Brabant te 's-Hertogenbosch, Streekraad Het Groene Woud en de Meierij te Liempde, Stichting Cubiss te Breda, Brabantse Netwerk Bibliotheek, het Streekarchief Land van Heusden en Altena en de Stichting Kartuizerklooster Sinte Sophia van Constantinopel.

Namens het bestuur van de Stichting Brabantse Bronnen,

dr. Geertrui Van Synghel
Projectmanager Stichting Brabantse Bronnen

Provincie Noord-Brabant

erfgoed
brabant

Streekarchief Land van Heusden en Altena

